In 'De Splijtzwam' laat De Levende Natuur experts de degens kruisen. In deze editie pleit oud-boswachter en insectenbeschermer Erik van der Spek voor een beperking van het aantal gehouden honingbijen in de Nederlandse natuur. Nadine Schalk, directeur van de Nederlandse Bijenhoudersvereniging verdedigt de plek voor honingbijen in ons landschap.

Zijn er te veel **honing**

Nadine Schalk: 'Honingbijen verdienen hun eigen plek in de natuur'

"Honingbijen zijn niet alleen gehouden huisdieren. *Apis mellifera* is een inheemse bijensoort die hier van oudsher voorkomt en een plek verdient in ons landschap. Net als andere Nederlandse bijen heeft de honingbij te kampen met een ernstig verslechterde leefsituatie: natuurlijke nestgelegenheid (holle bomen) en voedsel (bloeiende planten en bomen) zijn schaars geworden.
Tot het midden van de vorige eeuw waren bijenkorven een vanzelfsprekendheid op veel boerenerven. Ons land was rijk aan bomen en bloemen en bij uitbundige dracht elders trok de imker er met zijn volken op uit.
Imkeren was in die tijd een 'mannending', een ambacht dat van vader op zoon werd doorgegeven. Voor een zo groot mogelijke honing- en bijenwasproductie, hadden imkers grote aantallen bijenvolken.
De huidige imkerij in Nederland bestaat veelal uit mensen die relatief kort imkeren en voor wie de natuur voorop staat, zo laat ledenonderzoek van de NBV uit 2019 zien. Zij imkeren niet meer vanuit traditie, maar zijn gedegen opgeleid als imker, met kennis over biodiversiteit. Ze imkeren vaak 'natuurlijk', wat wil zeggen dat de behoefte van hun volken centraal staat. Ze zetten zich door middel van hun bijen in om het welzijn van hun volk én hun leefomgeving te monitoren en te verbeteren. Honingproductie is voor velen geen doel. Bovendien, zodra er een bijenkast verschijnt op een balkon of in de buurttuin, dan komt de natuur op een verrassende, zoemende manier heel dichtbij en ontstaat er vaak een gesprek en meer bewustwording rond biodiversiteit in de omgeving.
Daarnaast zijn er imkers die bijen houden voor bestuiving van cultuurgewassen. Zij zijn van grote waarde voor de voedselvoorziening én de Nederlandse economie. Ondanks initiatieven rond natuurinclusieve landbouw, zijn er vaak onvoldoende bestuivende insecten rond agrarische gebieden. De behoefte aan extra honingbijen voor bestuiving van open teelten zal dus blijven. In kassen komen van nature geen bestuivende insecten voor, terwijl ze daar essentieel zijn tijdens de bloei. Honingbijen zijn bijzonder efficiënt in het bestuiven van massaal bloeiende gewassen.
Nadat zij wekenlang in de kas hard aan het werk zijn geweest zijn, moeten zij op krachten komen. De imker zoekt daarvoor een geschikte plek 'in het wild', waar de volken voldoende voedsel kunnen vinden tot ze weer op sterkte zijn voor de volgende klus. Dat honingbijenvolken daarbij impact kunnen hebben op de natuur en dat die impact in bepaalde situaties onwenselijk kan zijn, is niet te ontkennen. Maar dat betekent niet dat de honingbij en de imkerij verketterd moeten worden.
Dat is contraproductief om de situatie voor álle Nederlandse bijen te verbeteren. Die energie zou beter gestoken kunnen worden in wetenschappelijk onderzoek naar de situatie van alle Nederlandse bijen en een eerlijke plek voor de honingbij in het Nederlandse landschap."

Een zwarte honingbij. (Foto: Alvesgaspar)

bijen in ons land?

Erik van der Spek:
‘Imkers: veehouders die hun dieren in de natuur laten eten’

"Vanuit de behoeften van de natuur bezien, zijn er zonder meer te veel gehouden honingbijen. De natuurlijke dichtheid van honingbijen lag in West-Europa vermoedelijk rond 1 volk per 10 km^2. Die waren vooral afhankelijk van voldoende voedsel en de 20 l grote nesten van de zwarte specht, die ruimte bieden aan een volk van 20.000 dieren. In een groot deel van Nederland ontbreken nu zowel voedsel als nestholten. Imkers houden – naar schatting! – nu omstreeks 2 volken van 50.000 bijen per stuk, per km^2. Er zijn nu dus 20 keer meer volken dan natuurlijk is, met 40 keer meer bijen. Bovendien is een groot deel van het beschikbare landoppervlak ongeschikt als foerageergebied. Er is helaas geen zicht op het aantal vrij levende volken, noch op de aard van deze volken. Zijn het inheemse zwarte honingbijen, of zijn het ontsnapte honingbijen van imkers met vaak kruisingsproducten?
Als je constateert dat er natuurlijk gezien dus te veel honingbijen zijn, is de belangrijke vervolgvraag: is dat een probleem? Ja, wanneer de imkers zelf niet of nauwelijks voor voedsel voor hun ‘vee’ zorgen! Geen imker heeft immers de hectares met benodigde bloeiende planten om zijn of haar gehouden dieren te voeden. En wat een honingbij verzamelt aan stuifmeel en nectar in de vrije natuur, is niet meer beschikbaar voor wilde gebruikers, waaronder wilde bijen. Op natuurterreinen en ook in de stedelijke omgeving is een groot aantal onderzoeken uitgevoerd, die veelal de aanwijzing geven dat grote aantallen honingbijen een negatief effect hebben op de aanwezigheid van wilde bijen. Dat effect is het sterkst binnen een straal van 1 km vanaf de bijenstal. In de Canadese stad Montreal zijn geen aanwijzingen gevonden voor een negatief effect bij maximaal 0,48 volk/km^2. Dit getal zou voorlopig als een veilige maat gehanteerd kunnen worden binnen gebieden met voldoende voedsel.
Veel honingbijen op planten waar ook wilde stuifmeelspecialisten van afhankelijk zijn, zal schadelijker zijn dan op planten waar generalisten op foerageren. Specialisten kunnen immers moeilijker uitwijken.
Gehouden honingbijen dienen alleen een commercieel doel. Voor bestuiving van wilde planten zijn honingbijen niet nodig; er zijn in principe voldoende wilde bestuivers. Maar ook voor een goede zaadzetting en dus ook voor een goede oogst van fruit en andere landbouwgewassen die insectenbestuiving nodig hebben, is bestuiving door wilde bijen beter dan door honingbijen: honingbijen zijn aantoonbaar matige bestuivers. Inzet van honingbijen zou dan ook beperkt moeten worden tot plaatsen waar wilde bestuivers zijn weggepest, of waar die niet kunnen komen.
Dit laat allemaal onverlet dat het leven van een volk honingbijen buitengewoon fascinerend is en honing erg lekker."